

Introduction of Course:**تعارف**

پنجابی زبان نوں دُنیا دیاں پرانیاں تے وڈیاں زباناں وچ گنیا جاندا اے۔ ایہوں دی تہذیب، ثقافت تے ادب وی صدیاں پرانا ہے۔ ایس دی لوک سیانف تے صُوجھ و سبب دے ہنراں، کم کاراں، کھیڈاں، ریتاں، رسماں تے گیتاں توں ظاہر ہوندا اے۔ لوکاں دے احساس دی تاریخ نال لوک ادب پُرچا ہونیا اے جس توں وسیبی نفسیات تے سماجی سوچ نال آگہی ہوندا اے۔ صوفیانہ شاعری کائناتی مشاہدے تے اخلاقی تربیت دی آگوائی کردی اے جد کہ جدید نظم تے نثر سماجک شعور تے جاگرتی دے نمائندہ نیں۔ ایس نصاب راہیں اسیں پڑھیاں نوں پنجابی زبان ادب دے نڈھلیاں سومیاں نال جانو کران دے نال نال اجوکے سہ دے علمی ادبی مہاڑاں نال جانکاری وی کراواں گے۔ جس راہیں اوہناں دا زبان تے ادب نال سمبندھ ودھے گاتے اخلاقی تربیت وی ہووے گی۔

Course Objectives:**اہداف**

1. پنجابی زبان تے ادب نال جانکاری
2. پنجاب دی ثقافت، صُوجھ تے قدران نال ادب راہیں تعارف
3. پنجابی صوفیانہ شاعری راہیں طلباء دی اخلاقی تربیت
4. جدید پنجابی ادب دے ذریعے سماجی شعور دی جاگرتی
5. زبان تے سماجک سمبندھ نوں سمجھدیاں معاشرے وچ مثبت سوچ دی پروانگی

Course Contents:**نصاب کی تفصیل****1. پنجابی زبان تے ایہدے جغرافیے دا مختصر تعارف****2.1 پنجابی صوفیانہ شاعری****2.1.1 بابا فرید:**

(i) فرید اے توں عقل لطیف، کالے لکھ نہ لیکھ	(ii) دیکھ فرید اجو تھیا، داڑھی ہوئی، ٹھور
(iii) فرید اجن لوئن جگ موہیا، سءے لوئن میں ڈٹھ	(iv) فرید اجنگل جنگل کیا جھوس، ون کنڈاموڑیں
(v) فرید امیں بھولا واپگ دا، مت میلی ہو جا	(vi) رُکھی سکھی کھاء کے، ٹھنڈا پانی پیئے
(vii) فرید اکناں آناگلا، اکناں ناہیں لون	(viii) فرید اکوٹھے منڈپ ماڑیاں، اُساریندے بھی گئے
(ix) فرید اکھ مضلا، صوف گل، دل کاتی، گڑوات	(x) فرید اخاک نہ نندیئے، خاکوں جیڈنہ کوئے
- بابا گرو نانک: آدج جگاد سچ ہے بھی سچ توں نانک حکمے جے مجھے تاہوئے کہے نہ کوئے (جپ جی)
- شاہ حسین:

(i) رہا میرے حال دا محرم توں۔ رہا	(ii) دل درداں کیتی پوری نی، دل درداں کیتی پوری۔ رہا
(iii) میرے صاحب! میں تیری ہو کی آں۔ رہا	(iv) سُن توں نی! کال مریندا ای، ہر بھج لے، گاہک ویندا ای۔ رہا
(v) مائے نی میں کیہنوں آکھاں، درد و چھوڑے دا حال۔ رہا	

سلطان باہو:

(i) الف اللہ چنبے دی بوٹی	(ii) اللہ پڑھیوں، حافظ ہو یوں

- (iii) پڑھ پڑھ علم ہزار کتاباں
(iv) تسبیح پھری تے دل نہ پھریا
(v) حافظ پڑھ پڑھ کرن تکبیر

بلھے شاہ:

- (i) الف اللہ نال رتادل میرا
(ii) اٹھ، جاگ، گھر اڑے مار نہیں
(iii) اک نکتہ یار پڑھایا اے
(iv) اک نقطے وچ گل ملدی اے
(v) بلھاکہ جاناں میں کون

خواجہ غلام فرید:

- (i) درداں دی پیر ڈاڈھا سخت ستایا
(ii) سوہنے یار پُئل دا، ہر جا عین حضور
(iii) وطن بیگانے ول نہیں آونا، یاد کیتم دلدار
(iv) بن دلبر شکل جہان آیا
(v) کیا حال سناواں دل دا

2.2 مثنوی سفر العشق

- 2.2.1 سیف الملوک، از میاں محمد بخش: (i) ابتدائی نامہ بنام بیگانہ بچہ
(ii) نعت سید المرسلین رحمۃ اللعالمین صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم واصحابہ اجمعین
(iii) بیان معراج دُزالتاج انبیا علیہم السلام

3 لوک ادب / اکھان تے محاورے

- 3.1 (لوک ریتاں رسماں، کھید، ناچ، تے گیت: لوریاں، تھال، ککلی، گدھا)
3.2 اکھان تے محاورے (شناور چڈھر دی لوک توارنچ وچوں 20 اکھان)
- (i) آپ آب کر مویوں بچہ فارسیاں گھر گالے
(ii) آپ کا نوکر ہوں بیگن کا نہیں
(iii) آئی بسنت پال اُنت
(iv) آئی مائی چنداں، تلاماں و بیچ کے
(v) آئے یار لہوری دکھاون درواز اٹپاون موری
(vi) اپنے جوگی تھان نہیں تے تیخ پیر نال نہیں
(vii) اتوں لتھیاں چار کتاباں
(viii) احسان لیجئے جہان کا اور نہ لیجئے شاہ جہان کا
(ix) احمد خان درانی، نوکر گنجا گھوڑی کانی
(x) اور نگزیب عالمگیر، کے کُش کے دلگیر
(xi) بابا اٹل! پکی پکائی گھل
(xii) باراں دُدھ دیاں دھاراں
(xiii) بیڑی کہیں بوڑی، خواجہ خضر
(xiv) پانہ پڑی تے وخت نوں پھڑی
(xv) توں کہہ جاگ مار یا اے؟
(xvi) تیری ذات کیہ؟
(xvii) جان سب نوں پیاری ہوندی اے
(xviii) جد دے جے چندر بھان، چلے آگ نہ منجے وان
(xix) جدوں آئی مرزے دی وار تے ٹٹ گئی تڑک کر کے (xx)
(xxi) جہدی تیخ اوہدی دیگ
(xxii) جہدے ہتھ ڈوئی اوہدا ہر کوئی

جدید پنجابی شاعری

4

غزل تے نظم شاعراں وچوں اک غزل تے اک نظم

4.1 پیر فضل گجراتی:

- (i) اوہ میرے ولوں وہندائے بھر بھر کے نظراں قہر دیاں
- (ii) اوہلے وچہ جس دے ہوندیاں نے غرضاً اوہ اُلفت ٹھیک نہیں
- (iii) بھلاں دی چوہنڈی منگاں میں اوہ دیندائے چوہنڈی خاراں دی

رؤف شیخ:

- (i) دریا دے ایس پار توں اوس پار تیک ساں
- (ii) کالج بھنیاں کندھاں ہنجواں نال اُجالی رکھنا
- (iii) فیر کوئی سورج اُگڑن دالائے صونہہ لگی اے خبراں توں

علی محمد ملوک:

- (i) دُکھاں نال یرانہ لاکے، غم دی پچی جھوندے رہے آں
- (ii) کدھروں وی نہ آوے واج ضمیراں دی
- (iii) چار دناں لئی ہاسادے کے پلکیں تارے دھر جاویں گا

تجل کلیم:

- (i) کپڑا ہتھ نہیں جردا میں
- (ii) غیر نوں آوند اٹکدے کسراں
- (iii) رُوپ کوئی جاگیر نہیں ہوندی

14.2 احمد راہی: (i) سورج تے دھرتی (ii) تاریاوے تیری لو

مینیر نیازی: (i) کچھ کرو (ii) ہونی دے حیلے

- (i) شریف سنجاہی
- (ii) جیون دی اس میں دے اندر
- (i) کن من مینہ پیندا
- (ii) جیہڑا اپنا آپ پچھانے
- (i) نسرین انجم بھٹی
- (ii) نیلی دی وار

5 نوین پنجابی نثر

5.1 تخلیقی نثر

5.1.1

- ناول (فرزند علی دے ناول 'اک چوہنڈی لون دی' وچوں پہلا باب)
- انشائیہ (ارشاد میر دی چوہنڈی وچوں اک 'بس داسفر')
- افسانہ (کلونت سنگھ ورک، چھاہ وید)

6.1 پنجابی سیرتی ادب بارے اک پنجابی لیکھ (اخلاق عاطف دی کتاب سیرت داجان وچوں اک لیکھ 'نبی پاک دی تعلیم تے عدم برداشت دا قومی تے عالمی رویہ')

6.2 سائنسی علماں بارے اک پنجابی لیکھ (الیاس گھسن دی کتاب ریڈار وچوں اک لیکھ "ریڈار کہانی")

• Teaching-learning Strategies: Lecturing, Effective Questioning Techniques

- Assessment and Examinations:

Sr. No.	Elements		Details
25.	Midterm Assessment		It takes place at the mid-point of the semester.
26.	Formative Assessment		It is continuous assessment. It includes: classroom participation, attendance, assignments and presentations, homework, attitude and behavior, hands-on-activities, short tests, quizzes etc.
27.	Final Assessment		It takes place at the end of the semester. It is mostly in the form of a test, but owing to the nature of the course the teacher may assess their students based on term paper, research proposal development, field work and report writing etc.

Suggested Readings:

حوالے دیں کتاباں

1. احمد رانی، ترجمان (لاہور: ایچڈ پبلشرز، 1954)
2. اخلاق عاطف، نبی پاک دی تعلیم تے عدم برداشت دا قومی تے عالمی رویہ (کتاب: سیرت دا چائن) ادارہ پنجابی زبان تے ثقافت، لاہور (2003)
3. ارشد میر، چونہڑاں، تاج بک ڈپو، لاہور (1994)
4. اقبال صلاح الدین، سیف الملوک از میاں محمد بخش، عزیز پبلشرز، لاہور (1992)
5. الطاف علی سلطان، ابیات باہو، الفاروق بک فاؤنڈیشن، بھیرہ (1975)
6. الیاس گھمن، ریڈار، پنجابی سائنس بورڈ، لاہور (1990)
7. بابا گرو نانک، آکھیا بابا نانک نے، پنجابی ادبی بورڈ، لاہور (1988)
8. پیر فضل گجراتی، ڈوگھے پینڈے، عزیز بک ڈپو، لاہور (1993)
9. تجمل کلیم، ہان دی سولی، پہلا پیر پبلی کیشنز، اسلام آباد (2012)
10. ثناور چڈھر، لوک تواریخ، سانجھ، لاہور (2008)
11. جیت سنگھ سیتل، کلام نانک، اپنا ادارہ، امریکہ (2001)
12. روف شیخ، شکر دوپہر، پنجاب رنگ، لاہور (1992)
13. سجاد حیدر (مرتب)، لیراں (کتاب: چو نوں کہانی) پاکستان پنجابی ادبی بورڈ، لاہور (1986)
14. شریف نجہا، اوڑک ہوندی لو، پولیمر پبلشرز، لاہور (1995)
15. شہباز ملک، ساڈے اکھان، ڈان بک سوسائٹی لاہور (1978)

16. علی محمد ملوک، ساہواں درد سمندر پنیا، لالہ اکیڈمی، پورے والا (1994)
17. عصمت اللہ زاہد، ادب سمندر، اے ون پبلشرز، لاہور (1989)
18. فرزند علی، اک چونڈھی لون دی، پاکستان، پنجابی ادبی بورڈ، لاہور (1984)
19. فقیر محمد فقیر، ڈاکٹر، کلیات بلھے شاہ، پنجابی ادبی اکیڈمی، لاہور (1970)
20. محمد آصف خاں، آکھیا بابا فرید نے، پاکستان پنجابی ادبی بورڈ، لاہور (1978)
21. محمد آصف خاں، کافیاں شاہ حسین، پاکستان پنجابی ادبی بورڈ، لاہور (1989)
22. محمد اسلم رانا، حرف حقیقت، عظیم اکیڈمی، لاہور (1989)
23. مقصود ناصر، پنجاب دے لوک گیت، تاج بک ڈپو، لاہور (1986)
24. منیر نیازی، سفر دی رات، گورا پبلشرز، لاہور (1996)
25. نذیر احمد، کلام باہو پیکیجز لیمیٹڈ، لاہور (1981)